

POPARTİSTANBUL

*Pop Art'ta, yüzey ve derinlik arasındaki mekik dokuma durdurulamaz
ve kendi travmatik gerçekliğinin özelliğidir.*

Hal Foster

Sanat tarihini dizgesel bir gelişim evreleri toplamı olarak ele alırsak POP ART'ın bu tarihin ne derece önemli bir kırılma noktası olduğunu görebiliriz. Arthur Danto'nun bu dizgesel anlatıya göndermede bulunarak ortaya koyduğu "sanatın sonundan sonra sanat"ın başlangıç noktası veya Rönesans'ta başlayan soykütüğün yapı-bozuma uğrama noktası olarak... Modern estetiğin gelişim sürecinin son uğrak noktası açıktır ki, soyut dışavurumculuk oldu. II. Büyük Savaş sonrası ekonomi ve siyasetteki değişen tüm dengeler gibi sanatın Avrupa merkezli konumunun da yeni kıtaya kaydığı ve New York'un sözünün geçtiği bu dönem yine bu Amerika coğrafyasının dinamikleri içerisinde; beklenmedik bir şekilde bu kentin içinden doğdu. Post-modern durumun teorisyenlerinin ifadesiyle Avrupa'dan Amerika'ya taşınmış bir kültürel merkezin tezahürü biraz da Pop Art ile başladı.

Peki; dönüp geriye doğru bakıldığında neden Pop Art bu derece etkili olabildi? Buna kestirme -ve biraz da yapısalcı- bir yanıt vermek gerekirse bu kaçınılmazdı. Geç kapitalizm dönemi kendi gerçeklerini üretmekteydi ve bu yeni gerçekliğin simgeselleştiği kültürel alan da doğal olarak post-modernist bir karşılık buldu. Bunu biraz daha açarak diyebiliriz ki Pop Art tam da kapitalizmin araçları ve çağın tüketim kültürünün değişkenlerinden beslenmiştir. Bu açıdan modern stratejilerin karşıtlıklara dayalı söyleminin çuvalladığı -veya çuvallayacağı- bir noktada sistemin kendi içeriğinden üreyen bir sanat, doğaldır ki güçlü bir akım olarak kendini gösterdi ve tüm gidişata damgasını vurdu. Bu sanatın yaratıcı ve heyecanlı tarafıdır: hesabı mümkün olmayan minör bir hareket ve açık uçlu bir gidişat. Bu açıdan birçoğumuz içinde yaşadığımız çağdan ne kadar hoşnut değil, isek Andy Warhol'dan da o derece rahatsız olduk ve bir sanatçının sadece popüler olma ve para kazanma amaçlarından ortaya çıkan o yavanlıkta kendimizin de kurtulamadığı bir gerçekliğin yansımaları bulduk.

Bugün geriye baktığımızda Pop Art'ın ne derece etkili olduğunu görebiliyoruz. Güncel sanatın kendi içerisinde bir soykütüğünü arayan herkes şunu açıkça ortaya koyar ki bu tarih kendine Duchamp'ı aldığı kadar Warhol ve Lichtenstein'ı da alır ve birbirleri arasında doğrusal bağlar vardır. Duchamp'ın hazır-nesnelere Warhol'un Marilyn'lerine uzanan bu bağları bugüne bağlarsak; bir merkezden çok merkezlere dağılmış küreselleşme çağında, dönemin karşılığı bu dönüşüm içinde kendini yeniden üretmeye devam ediyor. Bu yeryüzünün neredeyse tüm büyük metropollerinin küçük birer Amerika'ya döndüğü ürkütücü geç kapitalizm çağının kaçınılmaz bir sonucu... Her coğrafyanın pop'u kendi yerel özellikleri içerisinde yeniden şekilleniyor ve esnek bir şekilde kendini gösteriyor. Böylece Pop Art bir yandan kökensel anlamıyla bir yapı-sökümcü işleve denk düşerken diğer taraftan kendi içerisinde kendisi de kurumsallaşıyor sanki; hemen her şeyde olduğu gibi. Bu iki eksenli durum nereye varır? Bir yere varmaktan ziyade olanın içinde sonsuz ihtimallere açılır. Bu ihtimaller çokluğu da günümüz sanatının varoluşuna denk düşer ve biraz da olduğu gibi kabul edilmek zorundadır.

İstanbul geri kalmış bir 3. dünya şehriden, sözü edilen küresel kapitalin uğrak yeri yeni kültür odaklarından bir tanesine doğru dönüş(türül)ürken içinde bulunan gerçekliğe uygun çok yönlü sanatsal gelişmeler kendini göstermektedir. Geleneksel akademi eğitimin yanında yeni özel okullar, batı merkezlerinde eğitim gören yeni genç sanatçılar, dünyanın çeşitli

yerlerinden bu eski kentin dolaşımına giren çok uluslu yeni aktörler, açılmakta olan küçük inisiyatiflerden kurumsal boyutlardaki birçok yeni mekân, doğal olarak hareketli bir sanat ortamını gündeme getirmekte ve geniş bir sanatsal üretim dinamiği ortaya çıkarmaktadır. Böylece çokluk ortamında farklı oluşlar ve sözler birbirlerini yok etme tehdidi yaratmadan olanaklar sunarlar. Modernist sanatın akademik sürekliliğinde Pop Art ve benzeri akımlara nefes almalarını güçleştirebileceği bir ortam İstanbul için büyük ölçüde geride kalmıştır. Çağımızın derinleşen kapitalist sancılarının içinde; enformasyon bombardımanı altında, görsel imgelerle sarhoş edilen ve borçlandırılarak tüketmek için baştan çıkarıcı tüm öğelerin manipülasyonuna maruz bırakılan toplumda, bu şehirde genç sanatçılar kendilerine ait sanatsal stratejilerini kendi auraları içinde üretiyorlar. Bu da güçlü bir sanatsal eylem ve üretim olarak ortaya çıkıyor.

Popartistanbul sergisinde yer alan üç sanatçı bu soykütüğe ve sürece bağlantıları anlamında ele alınmalıdır. Bu bağlantıların bir sergi çerçevesinde 3 ayrı sanatçının farklı işlerinin bir aradığı ile çoklu okumalara açılan bir durum ortaya çıkar. İşte Pop Art üzerine İstanbul'da gerçekleşen bir sergi tam da bunu hedefliyor: Sanatın üretiminin ve gösteriminin çoklu katmanlarını tamamen kendine özgü niteliği ile belli bir zaman dilimine yerleştirmek. Bu yönden Alanistanbul gibi Beyoğlu, Tünel'de bulunan, dönüşüm geçirmiş bir galeri mekanının içinde yer alması bile serginin bütüncül söylemi açısından son derece manidardır.

Kezban Arca Batıbeki fotoğraf çalışmalarında İstanbul merkezli, kentli, gündelik yaşama dönük imgeler ortaya koyuyor. Bunlar kimi zaman fetiş tüketim nesnelere ile kentin gerçekliği içerisindeki zıtlıklara, kimi zaman da gerçekliğin bu nesnelere üzerinden yeniden üretimine denk düşüyor. Bu fotoğrafların büyük boyutları adeta içinde bulunduğumuz gösteriye ve simülasyona dönüşen muğlâklığın izleyiciyi iyice içine alarak hissedilmesini sağlıyor. Resimlerin kurgusal gerçekliği içerisinde, kurgunun gerçeklikten ayırt edilmesini zorlaştıran bir algılamaya ile davet ediyoruz.

Ardan Özmenoğlu çalışmaları ise Pop Art'ın çok merkezden karşılığını veren, ama bir o kadar da özgün çalışmalar... Sanatçının rengârenk post-it kâğıtlarına baskıları çarpıcı kolajlara veya kompozisyonlara dönüşüyor. Bu kompozisyonların göndermeleri yine günlük yaşamın toplum üzerine bombardıman gibi göndermekte olduğu çeşitli imgeler... Bu imajlar Ardan Özmenoğlu'nun çalışmalarında kendi üzerinden tekrarlanarak izleyiciye geri dönüyorlar. Bu açıdan Pop Art stratejilerinden en güçlüsünün bir benzeri bu çalışmalarda kendisini gösteriyor.

Bahar Oganer büyük boyutlu resimlerinde biçem olarak özellikle renk kullanımları ile serginin bütünlüğüne katılıyor. Bu çarpıcı renk seçimleri büyük ölçekli tuvalerde grafik özellikler taşıyan bir ifade ile güçleniyor. Oganer'in sade; çizgi film, afiş, reklam panoları, moda, gazete ilustrasyonlarından yararlanan Amerikan Pop Art sanatçılarına yaklaşan tutumu özgün çalışmalarında bir arka plan olarak kendisini gösteriyor.

Popartistanbul çok daha genişletilebilecek bir serginin öncü bir girişimi niteliğinde. Çağdaş sanatın çok geniş perspektifinde farklı sanatçıları ve eserlerini birbirlerine dokunmalarına, paralelliklerine ve karşılaşmalarının çoklu anlamlar üretmelerine dönük bir girişim. 60'lara göre çok daha güçlenmiş olan kapitalist makinenin popüler kültür üzerinden dolaşıma soktuğu milyonlarca imgenin kodlarının üzerinden yürüyen hem yerel hem de evrensel bir seçki...

Efe Korkut Kurt